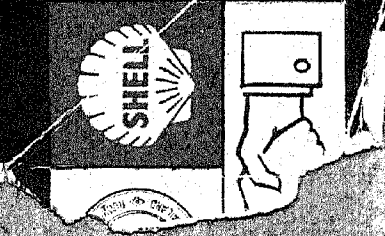

ការកាត់កម្រិតការបាញ់គ្រាប់បែកក្នុងតំបន់

រ: ប៊ី សាតិរិក

การดูแลกล้วยไม้

สกล แวนคำ

โดย

ระพี สาคกริก

RAPEE SAGARIK

นายกสมาคมกล้วยไม้แห่งประเทศไทย

สมาชิกกิตติมศักดิ์สมาคมกล้วยไม้ออสเตรเลีย

สมาชิกในคณะกรรมการพิจารณากฎเกณฑ์การตั้งชื่อและจดทะเบียนกล้วยไม้สากล
ได้รับแต่งตั้งจากที่ประชุมกล้วยไม้ของโลกครั้งที่ ๔ ณ นครสิงคโปร์ เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๐๐

Executive Committee ; International Orchid Commission on Classification, Nomenclature and Registration
Elected by Fourth World Orchid Conference, October 1963

อาจารย์ในแผนกวิชาพีชกรรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมาชิกกิตติมศักดิ์และกรรมการที่ปรึกษาสมาคมกล้วยไม้เชียงใหม่

อาจารย์ที่ปรึกษาสถิติวิทยาการเกษตร สำนักศึกษาสถิติศาสตร์

สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

สิงหาคม ๒๕๐๘

๐ ๐ ๐

พิมพ์โรงพิมพ์ชวนพิมพ์

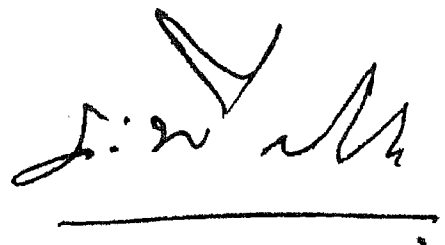
112 - 116 ถนนบริพัตร ตำราญราษฏร์ พระนคร โทร. 27246

นายชวน ศรสงคราม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2508

คำนำ

การเรียบเรียงหนังสือเรื่องนี้ ก็เนื่องมาจากการได้รับการขอร้องจากผู้สนใจกล้วยไม้สกุลแวนด้าหลายท่าน ร่วมกับการขอร้องของสมาคมกล้วยไม้เชียงใหม่ โดยมีเจตนาที่จะส่งเสริมให้ประชาชนได้ทราบถึงการดูแลรักษากล้วยไม้สกุลแวนด้า เพื่อนำไปใช้ในการคัดเลือกกล้วยไม้ที่มีคุณลักษณะดีเด่นไว้เพื่อการปรับปรุงพันธุ์ในอนาคต ส่วนผู้ที่อาจมีส่วนรับผิดชอบในการคัดเลือกกล้วยไม้ ก็จะได้้นำหลักเกณฑ์ไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ เพราะการประกวดกล้วยไม้โดยมีการตัดสิน ก็เป็นวิธีการคัดคุณภาพของกล้วยไม้โดยทางสมาคมเป็นผู้จัดทำนั่นเอง การที่หนังสือเล่มนี้ได้บรรลุผลสำเร็จ และความรู้ในหนังสือเล่มนี้ได้มีโอกาสถึงท่านผู้สนใจ ก็ด้วยการสนับสนุนในด้านการเงินของบริษัทเซลล์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีใช้แต่จะออกทุนให้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้เท่านั้น หากยังได้ให้การสนับสนุนงานส่งเสริมพันธุ์กล้วยไม้ไทยอย่างมั่นคงตลอดมาเป็นเวลาหลายปี ข้าพเจ้าจึงขอแสดงความขอบคุณบริษัทเซลล์แห่งประเทศไทย ในนามของวงการกล้วยไม้ของไทย และเป็นการส่วนตัวด้วย

หนังสือเล่มนี้ จะเป็นหนังสือแจกแก่สมาชิกสมาคมกล้วยไม้แห่งประเทศไทย และสมาคมกล้วยไม้เชียงใหม่ซึ่งเป็นสมาคมในเครือ ฯ และส่วนที่เหลือจะได้นำออกจำหน่ายเพื่อนำเงินรายได้ไว้ใช้เป็นทุนในการจัดพิมพ์เอกสารส่งเสริมเผยแพร่ทางวิชาการต่อไป ดังนั้น เงินทุนที่ทางบริษัทเซลล์ได้ให้ในการพิมพ์หนังสือครั้งนี้ จึงมีได้สิ้นสุดแต่เพียงนี้ หากจะเป็นผลให้เกิดหนังสือเผยแพร่ทางวิชาการกล้วยไม้ในอนาคตต่อไปอีก

การดูแลรักษากล้วยไม้สกุลแวนด้า

โดย ระบุชื่อ สกุล

ประเทศไทย มีกล้วยไม้สกุลแวนด้าที่สวยงาม และมีความสำคัญทางพืชกรรมอยู่ในป่าตามธรรมชาติหลายชนิด เช่น พ้ามุ่ย (*Vanda coerulea*) สามปอย (*Vanda denisoniana*) เขืองโมกข์ (*Vanda tores*) ฯลฯ แสดงว่า ฝนฟ้าอากาศตามธรรมชาติของประเทศไทย เหมาะแก่การเจริญเติบโต และสืบพันธุ์ของพันธุ์ไม้สกุลนี้ เราควรจะภูมิใจว่า พันธุ์ไม้ซึ่งวงการกล้วยไม้ทั่วโลกให้ความสำคัญในนั้น ได้มีอยู่ในประเทศไทยแล้วหลายชนิด ไม่จำเป็นต้องไปสั่งจากต่างประเทศมาทำพันธุ์ แม้แต่มีลรัฐซาไวอี ซึ่งไม่มีกล้วยไม้สวยงาม ๆ ตามธรรมชาติอย่างบ้านเรา แต่เขาก็ได้พยายามส่งพันธุ์กล้วยไม้ไปจากประเทศต่าง ๆ นำไปผสมและคัดพันธุ์ จนเป็นสินค้าออกได้อย่างเป็นล่ำเป็นสัน เรามีพันธุ์ไม้อยู่แล้วตามธรรมชาติ จึงสามารถที่จะคัดพันธุ์ที่มีคุณลักษณะที่เด่นได้ดีกว่าเขา และใช้พันธุ์ไม้เหล่านั้นให้เป็นประโยชน์แก่ตนเอง โดยทำการผสมและผลิตพันธุ์ที่ดีเด่นออกมาเลี้ยงเพื่อความสุขและความเพลิดเพลิน ตลอดจนทำเป็นสินค้าออกต่างประเทศได้โดยไม่ต้องเก็บจากป่าอีกในอนาคต และพันธุ์ที่เราผลิตขึ้นมา นี้ ก็น่าจะมีคุณภาพที่เด่นกว่าพันธุ์ป่า เป็นที่นิยมมากกว่าพันธุ์ป่าด้วย

ในการคัดพันธุ์ กล้วยไม้ มีแนวทางอันเป็นหลักสำคัญที่จะยึดถือเพื่อปฏิบัติอยู่สองประการ คือ

๑. ควรที่จะรวบรวมพันธุ์ไม้เหล่านั้นมาทำการศึกษาลักษณะ และเตรียมปริมาณไว้เพื่อการคัดพันธุ์

๒. มีความรู้และความชำนาญในการดูแลรักษาที่ดีเด่นของพันธุ์ไม้เหล่านั้น โดยเฉพาะ

๓. วางแนวทางการผสมพันธุ์ ให้รักกุ่ม เพื่อที่จะให้โคพันธุ์ที่พัฒนายิ่ง
ขึ้นไป

ประเด็นสำคัญที่จะกล่าวในที่นี้ก็คือ การคัดเลือกพันธุ์ที่ดีเด่นของกล้วยไม้สกุล
แวนด้า ซึ่งเราจะนำไปใช้ในการคัดเลือกพันธุ์แวนด้าทั่ว ๆ ไป สำหรับกล้วยไม้
แวนด้าไทยที่งามเด่น เช่น พ้ามุ่ยและสามปอยชนิดต่าง ๆ ก็สามารถจะใช้แนวทาง
นี้ได้ เรื่องนี้จึงมิใช่จะเป็นประโยชน์แต่เฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่เป็นกรรมการตัดสิน
การประกวดเท่านั้น แม้แต่นักเล่นกล้วยไม้สมัครเล่นทั่ว ๆ ไป ก็สามารถที่จะนำ
เอาความรู้และข้อคิดเห็นในการคัดเลือกพันธุ์แวนด้าเหล่านี้ไปใช้ในการตัดสินใจด้วย
ตนเองได้ว่า ต้นใดมีลักษณะดีเด่นอย่างไร สิ่งสำคัญประการหนึ่ง ที่จะขอฝากไว้
เป็นข้อเตือนใจก็คือ ก่อนที่จะคัดเลือกพันธุ์ของดอกไม้ที่ตั้งอยู่ตรงหน้าของท่าน
ต้องทำให้ใจเป็นกลาง อย่าโน้มเอียง หากต้นไม้ซึ่งอยู่ตรงหน้าท่านนั้น เป็น
ของท่านเองหรือของเพื่อนฝูงคนที่ท่านต้องเกรงใจ แล้วจึงดำเนินการพิจารณา
ไปตามเหตุผลและหลักวิชาตลอดจนไหวพริบในการตัดสินใจ บางคนคิดไปว่า การ
คัดเลือกพันธุ์ ตามหลักเกณฑ์ที่เราใช้ในการตัดสินนั้น เป็นของยากสำหรับบุคคล
ทั่ว ๆ ไป นอกจากนักวิชาการแท้ที่จริงแล้ว หลักเกณฑ์ในการตัดสินก็เป็นสิ่งที่
นักวิชาการได้วิเคราะห์ และแยกออกมาเป็นรายการปลีกย่อยจากธรรมชาติหรือ
ความรู้สึกที่บุคคลทั่ว ๆ ไป มีความรู้สึกนั่นเอง อาทิเช่น มีพ้ามุ่ยต้นหนึ่งส่งเข้าไป
รับการตัดสิน ปรากฏว่าใคร ๆ ก็ไปมุงดู และให้ความสนใจกันมากเป็นพิเศษนอก
เหนือจากต้นอื่น ๆ เมื่อความรู้สึกของคนทั่ว ๆ ไปเห็นว่าสวย อันเป็นธรรมชาติ
ของความรู้สึกของคนที่มีใจนักวิชาการแขนงนี้ นักวิชาการก็ย่อมจะเห็นว่าสวยด้วย
เพราะนักวิชาการก็เป็นบุคคลธรรมดาเหมือนกัน แต่เพื่อให้การลงความเห็น
พันธุ์ไม้ต้นนั้นสวย ได้มีการบันทึกเหตุผลไว้เป็นหลักฐาน นักวิชาการจึงต้องหา
เหตุผลว่า ทำไมพันธุ์ไม้ต้นนั้นจึงสวย? และวิเคราะห์แยกออกมาเป็นรายการ
ปลีกย่อยว่า มีลักษณะต่าง ๆ ะไรบ้าง ที่ประกอบกันเข้าแล้วทำให้ความรู้สึกของ

คนทั่วไปเห็นว่าสวย แต่ก็มีบางครั้งบางคราว ที่นักวิชาการมองเห็นไกลกว่า
ที่คนอื่น ๆ จะมองเห็นได้ เนื่องจากนักวิชาการหรือผู้ชำนาญการในสาขาวิชาแต่ละ
สาขา ย่อมจะมีความรู้สึกและความละเอียดอ่อนในงานแขนงวิชานั้น ๆ ดีกว่าผู้อื่น
จึงสามารถพิจารณาได้ละเอียดละออกว่า แต่ก็ย่อมจะต้องมีเหตุผลที่จะอธิบาย
ได้ ดังนั้น ในการตัดสินใจขั้นพินิจไม่ว่าการตัดสินใจก็ตาม ขออย่าใ้คิดว่า เรา
กำลังปฏิบัติงานที่หนักและเคร่งเครียดในหลักสูตร ควบคู่ไปจิตใจและความรู้สึก
ให้เป็นไปตามธรรมชาติ แต่เอาหลักสูตรและเหตุผลเข้าไปเป็นพื้นฐานช่วยหา
เหตุผลและตรวจสอบเมื่อมีการสงสัย นอกจากจะเป็นการช่วยมิให้เราต้องเหนื่อย
กับการเคร่งเครียดในทางจิตใจแล้ว ยังจะช่วยให้เรารู้สึกเพลิดเพลิน และมีความ
สุขุมเยือกเย็นในการปฏิบัติงานอีกด้วย

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า เราควรจะใช้พินิจไม่เพียงเมืองของเราให้เป็น
ประโยชน์ ปรับปรุงและพัฒนาคุณลักษณะของพินิจให้ดีขึ้น นอกจากเราจะได้
พินิจไม่ที่มีคุณลักษณะที่เด่นไว้ปลูกและชมเพื่อความเพลิดเพลินทางจิตใจของเราเอง
แล้ว เรายังจะขายเป็นสินค้าออกนอกประเทศ โดยไม่ต้องรบกวนพินิจกล้วยไม้
จากป่า อีกทั้งยังเป็นการช่วยเศรษฐกิจของประเทศได้อีกด้วย โลกเราขณะนี้มีการ
คมนาคมที่ถึงกันได้สะดวกมาก การเดินทางไปมาและการแลกเปลี่ยนความรู้ความ
คิดเห็น ตลอดจนการคบค้าสมาคมระหว่างบุคคลต่างประเทศมีมากขึ้น และการ
ติดต่อเหล่านี้จะสะดวกรวดเร็วก็ด้วยการเข้าใจซึ่งกันและกันได้ดี ความคิดเห็น
ที่ตรงกัน ย่อมจะช่วยให้การติดต่อเหล่านี้หมดเปลืองเวลา และเกิดปัญหาน้อยลง
หากเราจะให้สินค้าหรือสิ่งที่เราสนใจทำให้เกิดประโยชน์แก่วงการสากล เราก็
ควรจะใช้มาตรฐานของสากล ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ในวงการของโลกยอมรับ และ
มาตรฐานเหล่านี้ได้ถูกปรับปรุงแก้ไข จนกระทั่งใกล้เคียงกันกับความคิดเห็นและ
รสนิยมของบุคคลส่วนใหญ่ในวงการสากลมาแล้ว ดังนั้น ในบทวิจารณ์เหตุผล
ของลักษณะต่าง ๆ ของกล้วยไม้ที่เราจะดูและตัดสิน จึงเป็นมาตรฐานการให้คะแนน
ของสากล ในฐานะที่ข้าพเจ้าได้รับเกียรติแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนประเทศไทย และ

เป็นกรรมการพิจารณากฎเกณฑ์ของวงการสากลด้วยผู้หนึ่ง จากที่ประชุมกล้วยไม้
ของโลกครั้งที่ ๔ ดังนั้น หากมีการปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์การตัดสินเกิดขึ้น
ในอนาคต เราก็ย่อมมีส่วนรู้เห็น และออกความคิดเห็นด้วย

๑. ก่อนการตัดสิน กรรมการตัดสินไม่ควรที่จะเก็บเอาผลการตัดสินครั้งก่อน ๆ
หรือการที่ใครเคยเห็นกล้วยไม้ต้นที่กำลังจะทำการตัดสินนั้น ให้ตกที่สวยงามเป็นที่
สยอวรมณ์ในครั้งก่อน ๆ มาเป็นเครื่องพิจารณาประกอบการตัดสินในครั้งนี้ แต่
ให้พิจารณาเฉพาะคุณลักษณะ ซึ่งแสดงอยู่เฉพาะหน้าในขณะทำการตัดสินเท่านั้น
และไม่ควรเอาคำพูดของเจ้าของต้นไม้นั้นหรือใคร ๆ ก็ตามซึ่งอยู่ในที่นั้น และ
มักจะกล่าวว่า ใครเคยเห็นกล้วยไม้ต้นนี้สวยงามกว่าในครั้งก่อน ๆ หรือเคยได้
รับรางวัลที่ ๑ ที่โน่นที่นั่นมาแล้ว มาเป็นข้อพิจารณา

๒. ก่อนการตัดสิน กรรมการไม่ควรจะสนใจกับข้อต้นไม้ไปในทางที่จะก่อให้เกิด
ความโน้มเอียง เช่น พ้ามุ่ย จากแหล่งที่คนกล่าวถึงมาก ๆ จะต้องดีกว่าพ้ามุ่ยจาก
แหล่งอื่น ๆ สามปอยหลวง จะต้องดีกว่าสามปอยอื่น ๆ หรือช้างแดงช้างเผือก จะ
ต้องดีกว่าช้างกระ เป็นต้น เพราะข้อเหล่านี้ อาจทำให้เกิดความโน้มเอียงขึ้นได้ง่าย
โดยไม่รู้ตัว ควรจะเพ่งเล็งถึงคุณสมบัติที่เห็นอยู่เฉพาะหน้าเท่านั้น เช่น ช้าง
แดงต้นหนึ่งซึ่งในขณะตัดสินนั้น ดอกโรยเกือบหมดช่อ หรือพื้งจะบานยังไม่ได้เต็มที่
แม้ว่าจะมีเจ้าของหรือใครก็ตามพูดว่า ได้เห็นดอกมาแล้วว่าสวยงาม แต่ใน
การตัดสินก็ไม่สามารถที่จะให้รางวัลแก่กล้วยไม้ต้นนั้นได้ หรือ สามปอยหลวง ซึ่ง
มีชื่อเป็นที่กล่าวขวัญกัน แต่ในการประกวด หากมีสามปอยหลวง ซึ่งดอกมีขนาด
เล็กกว่าธรรมชาติที่ควรจะเป็น สีสรรไม่สะอาดสดใส กลีบบิดเบี้ยวอย่างไม่ได้
ระเบียบ ฯลฯ และลักษณะอื่น ๆ ซึ่งไม่ชักชวนให้ตกกล้วยไม้ต้นนั้นเกิดความงาม
น่ารักในสายตาของคนทั่ว ๆ ไปแล้ว ก็ย่อมจะแพ้สามปอยดงซึ่งมีดอกใหญ่สีสดใส
และเข้ม พอร์มคอกกลมได้สัดส่วนงดงาม และช่อดอกสมบูรณ์เต็มที่ ซึ่งทำให้มี
ความงามเด่นตามธรรมชาติของพันธุ์ไม้ชนิดนี้

๓. กรรมการตัดสินไม่ควรตื่นเต้นและตัดสินใจเร็วเกินไป เช่น มีกล้วยไม้ลูกผสมอยู่ชุดหนึ่ง ในชุดที่ผสมจากพ่อแม่เดียวกันนี้ มีต้นแรกซึ่งดอกบานออกมาสวยงามกว่าพ่อแม่อย่างน่าสนใจ แต่กรรมการยังมิได้ทราบว่า ต้นต่อ ๆ ไปจะให้ดอกที่มีคุณลักษณะดีเด่นอย่างไร หากแสดงการตื่นเต้นกับดอกของต้นแรกนั้นจนเกินควรและตัดสินใจเร็วเกินไป ให้ประกาศนียบัตรรับรองคุณภาพชั้นสูงแก่กล้วยไม้ต้นนั้น ครั้นเมื่อต้นต่อ ๆ ไปในชุดเดียวกันให้ดอกในภายหลัง ปรากฏว่าส่วนมากสวยงามและมีคุณลักษณะดีเด่นกว่าต้นแรก ซึ่งได้ประกาศนียบัตรชั้นสูงไปแล้วยิ่ง ๆ ขึ้นไปก็จะเกิดความลำบากใจแก่กรรมการขึ้นได้ เรื่องทำนองนี้ ได้เคยปรากฏมาแล้ว แม้แต่ในวงการกล้วยไม้ต่างประเทศ

รายการที่ใช้พิจารณาให้คะแนนกล้วยไม้ “แวนด้า” ของสากลมีดังนี้:—

๑. สีของดอก (color of flower)

ก. สีทั่วไป (over-all color) หมายถึงการพิจารณาสีของทั้งดอกอย่างรวม ๆ โดยไม่แยกพิจารณาเป็นส่วน ๆ คือ เรามองดูดอกทั้งดอกว่ามีสีเรียบหรือหยาบ ความสนใจได้มากน้อยเพียงใด หากจะพิจารณาหลักเกณฑ์เป็นรายกำว้อย ก็อาจจะแยกออกได้ คือ ความกลมกลืนของสี (harmony) ไม่ว่าจะเป็นสีที่เรียบ (solid) หรือมีจุด มีกระ หรือมีตาสมุกซึ่งบางคนเรียกว่า ตาร่างแห (tessellation) หรือไม่มีก็ตาม หากมีประจุด ก็ควรจะกระจายอย่างเรียบร้อยไม่ฝืนนัยตา ซึ่งเป็นการกระจายของจุดตามแบบธรรมชาติ ในประเด็นของฟ้ามุ่ยอาจจะมีสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง คือ การมีตาสมุกหรือไม่ หากสีนี้เป็นสีที่เรียบเรียบร้อยและสม่ำเสมอตามธรรมชาติแล้ว การที่มีตาสมุกหรือไม่ จึงมิใช่ข้อที่กรรมการจะคำนึงถึง แต่ถ้าหากดอกมีตาสมุก แต่ตานั้นเข้มอ่อนไม่เท่ากัน หรือการกระจายของตาร่างแหนั้นไม่สม่ำเสมอกลมกลืนกันแล้ว คะแนนในรายการนี้ก็จะต้องถูกตัดลงไปมากน้อยตามสัดส่วนของความไม่สม่ำเสมอ นั้น เช่นเดียวกัน หากเป็นต้นที่ให้ดอกสีเรียบไม่มีตาสมุก ถ้าหากสีสม่ำเสมอเรียบร้อยแลดูนัยตาก็เป็นส่วนดีส่วนหนึ่ง

แต่ถ้าหากสีเข้มและจางไม่สม่ำเสมอ อันเป็นเหตุให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย อาจแลดูชัดหรือต่างเป็นหย่อม ๆ ก็จะต้องถูกตัดคะแนนในรายการของ “ความกลมกลืนของสี” ลงไปมากน้อยตามความมากน้อยของความไม่สม่ำเสมอ นั้น ประการที่สอง ที่จะต้องนำมาพิจารณาในหัวข้อของ “สีทั่วไป” ก็คือ สีสันบริสุทธิ์และสดใส (brilliance and purity) หมายความว่า ถ้าเราดูดอกไม้แต่ละดอกโดยทั่ว ๆ ไป ควรจะไม่มีรอยต่างหรือสีแปลกปลอมซึ่งทำให้เกิดความไม่น่าดูขึ้นไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุใด ๆ ก็ตาม เช่น สาเหตุภายนอก ซึ่งเกิดจากความร้อนของแสงแดด น้ำ ทำให้ส่วนหนึ่งส่วนใดของดอก ช้ำ เน่า หรือไหม้ หรือรอยตำหนิที่เกิดจากโรคและแมลง ตลอดจนสาเหตุทางพันธุศาสตร์ ซึ่งเป็นสาเหตุภายในอันเป็นเหตุให้สีมีอาการต่างผิดปรกติเจือปน ทำให้เกิดความไม่น่าดู สภาพของดอกกล้วยไม้ที่ส่งเข้าประกวด ก็มีผลถึงการพิจารณาข้อนี้ด้วย หากดอกบานมาแล้วเป็นเวลานานเกินควร จนเป็นเหตุให้สีของดอกเก่าและคล้ำขาดความสดใส คะแนนในรายการนี้ก็จะถูกตัดทอนลงไปตามส่วน นอกจากนั้น สีดอกบางสีที่อาจปรากฏขึ้นเป็นลักษณะประจำพันธุ์และเป็นสีที่คล้ำ ขาดความสดใสภายในตัวก็เป็นกรณีหนึ่งซึ่งควรจะได้รับการพิจารณาในรายการนี้ ประการที่สาม ได้แก่ สีสหายาก (rarity) ซึ่งหมายความว่า จะต้องเป็นสีที่หาได้ยากในกล้วยไม้ชนิดนั้น และจะต้องเป็นสีที่สดใสงามน่าดูด้วย เช่น พุ่มที่มีสีฟ้าเข้มและสดใส โดยปรกติพุ่มทั่ว ๆ ไปมักจะมีสีฟ้าปนแดง หรือที่เรียกกันว่า “สีฟ้าอมม่วง” ถ้าหากเราได้ต้นที่มีสีม่วงปนน้อย สีฟ้าก็จะเด่นชัดมากขึ้น ถ้ายังเป็นสีที่เข้มและสดใส คะแนนสีหายาก คือ สีฟ้าเข้ม และคะแนนความบริสุทธิ์สีสดใสก็จะช่วยเพิ่มคะแนนรวมให้สูงขึ้นโดยคุณลักษณะส่วนนี้ แต่ถ้าสีหายากนั้นเกิดเป็นสีที่ไม่น่าดู คือ ทำให้แลดูสกปรก และทำให้เกิดความไม่สมดุลและไม่สม่ำเสมอขึ้น ก็จะไปตัดคะแนนในรายการอื่นๆ ที่กล่าวแล้วข้างต้นลงไปด้วย ในส่วนของ “สีทั่วไป” นี้ มีคะแนนเต็มอยู่ ๒๐ คะแนน ซึ่งประกอบด้วยการย่อย ๓ รายการ คือ สีกลมกลืน ๘ คะแนน สีสดใสและบริสุทธิ์ ๘ คะแนน สีหายาก ๔ คะแนน คะแนนสีกลมกลืนและสี

สติโลบวิสุทธิสูงกว่าคะแนนสี่หายากถึงเท่าตัว เพราะตามความจริง หรือธรรมชาติของทัศนียภาพของมนุษย์ ถ้าสิ่งนั้นมีความกลมกลืนเรียบร้อย และบริสุทธิ์สติโลบก็นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่ชวนให้เราสนใจและมองไม่เบื่อ ส่วนสี่หายากนั้น จะเรียกร้องความสนใจจากเราเพิ่มขึ้นอีกเพียงเล็กน้อย แต่ถ้าหากสิ่งนั้นแม้ว่าจะเป็นส่วนสี่หายากแต่มองแล้วไม่สติโลบ ไม่กลมกลืน ทำให้รำคาญตา ก็จะทำให้หมดความงามเด่นไปได้

ข. สี่ของส่วนต่าง ๆ (parts of flower) เป็นการพิจารณาสี่แยกเป็นรายการของส่วนต่าง ๆ โดยละเอียดอีกครั้งหนึ่ง นับตั้งแต่สี่ของกลีบนอกบน (dorsal sepal) สี่ของกลีบนอกล่าง (lateral sepal) สี่ของกลีบใน (petal) และสี่ของปาก (labellum) กลีบนอกบนของกล้วยไม้มีอยู่เพียงกลีบเดียว โดยเฉพาะของแวนด้า กลีบนอกบนมีขนาดและมีส่วนช่วยให้ดอกงามเด่นน้อยกว่ากลีบอื่น ๆ ดังนั้น คะแนนส่วนนี้จึงมีคะแนนเต็มอยู่เพียง ๒ คะแนน กลีบนอกคู่ล่างของแวนด้ามักจะมีขนาดใหญ่กว่ากลีบอื่น ๆ ถ้าหากกลีบคู่นี้มี ความงามเด่นก็จะมีส่วนช่วยให้ดอกงามได้มาก แต่ถ้าหากกลีบคู่นี้มี ส่วนเสีย ก็จะดึงความงามของดอกลงได้มากกว่าส่วนเสียที่ปรากฏในกลีบอื่น ๆ ด้วย ดังนั้น คะแนนเต็มในรายการสี่ของกลีบนอกคู่ล่างจึงมีถึง ๕ คะแนน ซึ่งมากกว่าคะแนนในรายการสี่ของส่วนอื่นๆ แต่ละส่วน ส่วนกลีบในของแวนด้า แม้ว่าจะมีขนาดไม่ใหญ่กว่ากลีบนอกบน แต่กลีบในมีอยู่สองกลีบ จึงมีส่วนเด่นสะกดตามากกว่ากลีบนอกบน คะแนนเต็มในรายการนี้จึงมี ๓ คะแนน ซึ่งมากกว่าคะแนนเต็มในรายการกลีบนอกบน แต่ก็น้อยกว่าคะแนนเต็มในรายการกลีบนอกล่าง ซึ่งเป็นส่วนที่ใหญ่ที่สุดของดอกแวนด้า รายการสุดท้ายในเรื่องสี่ของส่วนต่าง ๆ คือ สี่ของปากซึ่งมีคะแนนเต็ม ๒ คะแนน เนื่องจากปากของแวนด้ามีขนาดจำกัดอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างเล็ก จึงมิได้ช่วยส่งเสริมความงามเด่นของดอกเท่าใดนัก แต่ก็ต้องไม่ลืมว่าทุก ๆ ส่วนของดอก มีส่วนช่วยความงามเด่นของดอกด้วยกันทั้งนั้น หากขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไปเสีย ดอกนั้นก็จะเป็นดอกไม้ที่สมบูรณ์

ได้ หากแต่ว่าคะแนนเต็มของแต่ละส่วนมากน้อยแตกต่างกันไปตามลำดับความ
มากน้อยในการช่วยส่งเสริมความงามเด่นของดอก หากจะรวมคะแนนเต็มจาก
รายการย่อย ๆ ทั้งหมดในเรื่องสีของส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน ก็จะได้ ๑๒ คะแนน

เมื่อกลับไปพิจารณารายการใหญ่เรื่อง “สีของดอก” ซึ่งแบ่งออกเป็น
รายการรองสองรายการ คือ สีทั่วไป มีคะแนนเต็มอยู่ ๒๐ คะแนน และสีของส่วน
ต่างๆ มีคะแนนเต็มอยู่ ๑๒ คะแนน รวมเป็นรายการใหญ่ สีของดอก ๓๒ คะแนน
จึงอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ว่า ทำไมสีทั่วไปจึงมีคะแนนเต็มสูงกว่าสีของส่วนต่างๆ
เกือบเท่าตัว ถ้าหากเราหาเหตุผลกันแล้วก็คงจะไม่ยากนัก สมมติว่า เราเดิน
ผ่านกล้วยไม้ซึ่งกำลังมีดอกบานกลุ่มหนึ่ง เรามองผ่าน ๆ ไป โดยมีได้พิจารณาเพราะที่
ถึงรายละเอียดของส่วนต่างๆ ของดอก แต่เป็นการมองดูอย่างทั่ว ๆ ไป ต้นที่มี
ดอกเรียกร้องความสนใจของเราได้ในด้านความสวยงาม ควรจะเป็นต้นที่มีความ
งามทั่ว ๆ ไปดีกว่าต้นอื่นๆ เมื่อเราได้ให้ความสนใจกับดอกของต้นนั้นแล้ว
เราจึงจะหยุดพิจารณาในรายละเอียดอีกทีหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ลักษณะ
ความงามทั่ว ๆ ไปนั้น มีความสำคัญมากกว่ารายละเอียดปลีกย่อย การพิจารณาทั้ง
มาตรฐานการตัดสินจึงทำให้ระบียบคะแนนเต็มในส่วนซึ่งมีความสำคัญที่จะเสริม
ความงามของดอกมากกว่าไว้ในอันดับที่สูงกว่า ผลการตัดสินดอกไม้จึงจะช่วย
สนับสนุนคุณภาพในด้านความงามของดอกอย่างแท้จริง

๒. รูปแบบของดอก (form of flower)

รูปแบบ หรือที่เรามักนิยมเรียกทับศัพท์ว่า “ฟอร์ม” นั้น เป็นลักษณะ
ที่สำคัญอีกลักษณะหนึ่งของดอกที่จะช่วยให้ดอกมีความงามเด่นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า
ลักษณะสีเท่าใดนัก รูปแบบ หรือ “ฟอร์ม” นี้ หมายถึงรูปลักษณะของดอกแต่
ละดอก ซึ่งได้สัดส่วน สมดุล และผ่องแผ้ว และจะต้องมีความนุ่มนวลตามแบบ
ธรรมชาติของสิ่งที่มีชีวิต ไม่ว่าจะมองด้านตรงหรือด้านข้าง ด้านบนหรือด้านล่าง
รูปแบบของดอกนี้ ได้แบ่งการให้คะแนนออกเป็นสองรายการ คือ

ก. รูปแบบทั่วไป (over-all form) รูปแบบของดอกแต่ละดอก เมื่อมองดูทั่วไป หรือมองดูทั้งดอกจะไม่รู้สึกขัดหรือฝืนสายตา หมายความว่า ส่วนซี่กซ้ายและซี่กขวาของดอกควรจะต้องได้ส่วนสมดุลกัน และละม้ายคล้ายคลึงกันที่สุด กลีบดอกทุก ๆ กลีบจะต้องแผ่ขยายตามธรรมชาติของพันธุ์ไม้ชนิดนั้น ๆ หรืออาจจะมีลักษณะผิดปกติที่เป็นไปในทางที่ ช่วยเสริมความงามเด่นของดอกยิ่งขึ้นก็น่าจะได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เช่น ฟ้ามุ่ย ซึ่งมีกลีบในของดอกบิดที่โคนกลีบอันเป็นธรรมชาติทั่วไปของพันธุ์ไม้ชนิดนี้ และเราไม่ถือว่าเป็นลักษณะเลว แต่ถ้าหากยังเอื้อมมีต้นหนึ่งที่ทำให้ดอกซึ่งโคนกลีบในไม่บิด และลักษณะดังกล่าวนี้ ได้ช่วยให้ดอกแต่ละดอกมีความงามเด่นยิ่งขึ้นไปอีก ก็ควรได้รับการพิจารณาให้คะแนนในรายการนี้สูงขึ้นไปได้เล็กน้อย แต่จะต้องไม่ให้เกิดความลำเอียงจนเป็นเหตุให้ต้องตัดคะแนนพวกที่มีกลีบในบิดซึ่งเป็นลักษณะธรรมชาติของพันธุ์ไม้ชนิดนั้นลงไปอีก และไม่ควรถัดขึ้นต้นต้นล้มตัวจนล้มพิจารณาบทบาทของลักษณะอื่น ๆ และเพ่งเล็งลงไปแต่เพียงลักษณะที่ไม่เคยพบเห็นนี้แต่อย่างใดเข้ามาเป็นเครื่องตัดสินทั้งหมด ประสิทธิภาพที่ข้าพเจ้าได้พบเห็นมาแล้ว และน่าจะเป็นตัวอย่างในการศึกษาเรื่องนี้ไว้ได้ ได้แก่การตัดสินในงานประกวดกล้วยไม้ฟ้ามุ่ยประจำปี ของสมาคมกล้วยไม้เชียงใหม่ที่ได้ปฏิบัติเป็นประจำทุกปีมา ขางี้ปรากฏว่า ต้นที่มีรูปแบบดอกกลม และแผ่ขยายได้สัดส่วน เป็นลักษณะเด่นได้รับรางวัลที่หนึ่ง ปรากฏว่า ในยี่นั้นนักเล่นต่างก็ชวนชวหาแต่ฟ้ามุ่ยที่มีรูปแบบของดอกกลมแผ่ขยาย โดยมีคำกันว่า ลีจะซัดลึกเพียงใด ครั้นต่อมาอีกปีหนึ่งปรากฏว่า ผลการตัดสิน รางวัลที่หนึ่งได้แก่ฟ้ามุ่ยต้นซึ่งมีลีดเป็นลักษณะเด่น ทำให้นักเล่นบางคนสงสัยไปว่า กรรมการตัดสินจะถือเกณฑ์เอารูปแบบดอกดี หรือลีดกันแน่ ความจริง เมื่อท่านได้ศึกษาจากเรื่องที่ได้อธิบายมาแล้วในตอนต้น ๆ ก็จะทราบได้ว่า กล้วยไม้ดอกจะสวยงามนั้นมีไต่อยู่ที่ลักษณะหนึ่งลักษณะใดเพียงลักษณะเดียวอย่างที่บางคนหลงผิดไป ความจริงเรา

ผู้เล่นกล้วยไม้จำเป็นจะต้องพิจารณาให้รอบคอบ และจะต้องพิจารณาทุกลักษณะ
 ที่มีส่วนช่วยให้ดอกมีความงามเด่น สมมติว่า การที่ต้นฟอร์มดอกดีได้รับรางวัล
 ที่หนึ่งไปในยี่หนึ่งนั้น เนื่องมาจากในปีนั้นเราจะเทียบกับต้นที่ได้รับรางวัลที่สอง ซึ่ง
 สู้ดีกว่า แต่ดีกว่าไม่มากนัก แต่ต้นฟอร์มที่ซึ่งได้รับรางวัลที่ ๑ มีฟอร์มดอกดีกว่า
 ต้นรางวัลที่สองมาก หลังจากเฉลี่ยจากรายการคะแนนทุก ๆ รายการแล้ว คะแนน
 ฟอร์มดอกไปช่วยคะแนนสี จนเป็นเหตุให้คะแนนรอมนำหน้าขึ้นมาได้ ส่วนในปีต่อ
 มา มีอีกต้นหนึ่งซึ่งฟอร์มดอกดีเหนือกว่าต้นอื่นๆ แต่สีชืดมากมา ความแตกต่าง
 อันเกิดจากฟอร์มดอกดีกว่าต้นอื่นๆ มีไม่มากนัก และอาจถูกตัดคะแนนเกี่ยวกับ
 ชาติความสมดุลของกลีบดอกทั้งสองข้าง เช่น กลีบนอกคู่ล่างตัวกันทำมุมไม่ได้
 ระดัยกัน ฯลฯ ทั้งนี้ เมื่อเฉลี่ยคะแนนแล้ว ปรากฏว่า ความแตกต่างทาง
 รายการสีมีมากกว่ามาก จึงได้ตัดคะแนนฟอร์มดอกลงไปจนทำให้ต้นสีที่ชนะที่หนึ่ง
 ไปในที่สุด เท่าที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ เป็นแต่เพียงตัวอย่างที่ดั่งเป็นปัญหา เพื่อ
 ประกอบการ อธิบายให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจวิธีการกล้วยไม้ แวน ค้า ได้เข้าใจดียิ่งขึ้น
 เท่านั้น ถ้าหากจะกล่าวกันจริงๆ แล้ว มิใช่แค่เรื่องของดอกและรูปแบบของ
 ดอกเท่านั้น แต่ยังมีลักษณะดอก และลักษณะของช่อดอกอีกสองรายการใหญ่ ๆ
 ที่จำเป็นจะต้องพิจารณาร่วมด้วย และก็เป็นการแน่นอนว่า จะต้องมีส่วนช่วยสนับ-
 สนุน หรือช่วยลดคะแนนการตัดสินได้เช่นเดียวกัน คะแนนที่ได้จากการตัดสิน
 แต่ละต้นจึงมิใช่คะแนนของลักษณะหนึ่งลักษณะใดอย่างที่เขาคนหลงผิดไป หากแต่
 เป็นส่วนผสมของคะแนนที่ได้จากส่วนต่างๆ ของดอก และของช่อดอก ซึ่งมีส่วน
 รับผิดชอบในความงามเด่นของดอกและช่อดอกกล้วยไม้นั้นทั้งหมด และคะแนนเต็ม
 ของแต่ละลักษณะ ก็ได้ถูกจัดไว้มากน้อยต่างกันตามลำดับความเด่นของแต่ละส่วน
 ตลอดจนธรรมชาติของพันธุ์ไม้ไปแล้ว เรื่องฟอร์มดอกทั่วไปของแวน ค้านี้ เรามัก
 จะกล่าวขวัญกันเสมอ ๆ สำหรับต้นที่มีฟอร์มดอกกลมและกลีบซ้อนชิด หรือริมกลีบ

เกยกันจนทำให้ดอกแลดูแน่นทึบ ไม่มีช่องโหว่ระหว่างกลีบ ซึ่งก็เป็นส่วนที่มากใน
รายการของฟอร์มดอกทั่วไป แต่ต้องไม่ลืมพิจารณาธรรมชาติของพันธุ์ไม้ด้วยว่า
ยังมีแนวคำอีกไม่นานยชนิด ซึ่งมีฟอร์มดอกตามธรรมชาติ ไม่สามารถจะแน่นทึบ
หรือกลีบซ้อนเกยกันได้ แต่กลีบดอกทุกกลีบก็อาจจะอยู่ในลักษณะแผ่ผาย ไล่สั
ส่วน และมีความสัมพันธ์ระหว่างสองซีกของดอกอย่างงามน่าดู การทรงตัวของกลีบ
ดอกซึ่งเปรียบเสมือนรัศมี โดยมีเส้าเกสร (column) ของดอกเป็นศูนย์กลาง ควร
จะมีจังหวะทั้งทรงและอยู่ในรูปของวงกลม แม้ว่าจะมีแนวคำบางชนิด ซึ่งกลีบนอก
คู่ล่างมีลักษณะใหญ่กว่ากลีบอื่นๆ อย่างเด่นชัด แต่ถ้าหากจังหวะของการทรงตัว
ของกลีบสม่ำเสมอแล้ว จะไม่ทำให้ดอกแลดูน่าเกลียดหรือฝืนนัยตา ถ้าหากจังหวะ
กลีบไม่ดี เช่น กลีบนอกคู่ล่างตกลากเกินไป หรือกลีบในหักหรือข้างหนึ่งข้างใด
ยก ช่องว่างระหว่างกลีบนอกล่างและกลีบในก็จะเกิดขึ้น ถ้าหากเป็นดอกที่มีช่อง
ว่างระหว่างกลีบอยู่แล้วโดยธรรมชาติ หากจังหวะกลีบไม่สม่ำเสมอ บางช่องก็อาจ
กว้าง บางช่องก็อาจแคบ ทำให้เกิดความไม่เรียบร้อยเรียบร้อยขึ้นภายในดอก
คะแนนเต็มในรายการ รูปแบบทั่วไปนี้ ได้กำหนดคะแนนเต็มไว้ ๑๔ คะแนน

ข. รูปแบบเฉพาะส่วน (parts of flower) เป็นการพิจารณาความ
เป็นระเบียบเรียบร้อยของส่วนต่างๆ ของดอก เพื่อกลั่นกรองความสวยงามของดอก
ให้ละเอียดลออยิ่งขึ้น อย่างที่มักจะมีคำชมกันว่า “มองผาดก็งาม มองพิศก็งาม”
การพิจารณารูปแบบทั่วไป จึงเป็นการมองผาด ส่วนการพิจารณาเฉพาะส่วนเป็น
การมองพิศ ในรูปแบบเฉพาะส่วนนี้ มีคะแนนเต็มอยู่ ๑๖ คะแนน ซึ่งได้แยกออก
เป็นรายการรูปแบบของส่วนต่างๆ คือ กลีบนอกบน ๔ คะแนน กลีบใน ๔ คะแนน
กลีบนอกล่าง ๕ คะแนน และปาก ๓ คะแนน จะเห็นได้ว่า คะแนนรูปแบบของ
กลีบนอกบนและกลีบในให้ไว้เท่ากัน เนื่องจากในกล้วยไม้แวนด้า นั้น กลีบนอกบน
และกลีบในมักจะมีความใกล้เคียงกัน จึงมีส่วนรับผิดชอบในความงามเด่นของดอก

พอ ๆ กัน แต่กลีบนอกคู่ล่างของแวนด้ามักจะมีขนาดใหญ่กว่า จึงมีส่วนช่วยความงามเด่นของดอกมากกว่า ดังนั้น จึงมีคะแนนเต็ม ๕ คะแนน ซึ่งสูงกว่ากลีบทั้งสองชนิดที่กล่าวมาแล้ว ๑ คะแนน ส่วนปากแวนด้ามี่มีคะแนนเต็มเพียง ๓ คะแนน เนื่องจากเมื่อเทียบกับกลีบต่างๆ แล้ว ปากแวนด้ามี่มีขนาดเล็กมาก ดังนั้น ปากจะสวยงามหรือไม่จึงมีส่วนกระทบกระเทือนความงามของดอกเพียงเล็กน้อย เมื่อรวมคะแนนในรายการ “รูปร่าง หรือ ฟอรั่ม” ทั้งหมดไป และเฉพาะส่วนเข้าด้วยกัน จึงมีคะแนนเต็ม ๓๐ คะแนน

๓. ลักษณะของดอก (flower characteristics)

หมายถึงลักษณะต่างๆ ของดอกแต่ละดอก ซึ่งลักษณะที่จะพิจารณาเหล่านั้น มีได้อยู่ในรายการรูปร่างของดอกและสีของดอกที่ได้พิจารณามาแล้ว รายการที่จะต้องพิจารณาในหัวข้อลักษณะของดอกนั้นได้แก่

ก. ขนาดของดอก (size of flower) เป็นลักษณะหนึ่ง ซึ่งมีผลในด้านความสวยงาม เรียกร้องความสนใจ และเสริมความงามเด่นของดอก ดังนั้น รายการนี้จึงมีคะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน มากกว่าอีกสองรายการที่จะกล่าวต่อไป

ข. ความหนา (substance) เป็นลักษณะหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ดอกมีความมั่นคงแข็งแรง และแลดูสง่างาม โดยปรกติ เราใช้วิธีสังเกตดูด้วยสายตาของเราเอง การที่เราได้สังเกตเห็นว่า ดอกกล้วยไม้แวนด้ามี่ที่อยู่ตรงหน้าเรา นั้นมีกลีบที่แบนบางและอ่อนไหวได้ง่าย หากกระทบอะไรหรือแม้แต่เพียงโดนลมเบาแรงๆ ผิดปรกติ ก็มีทำที่ว่าจะเหี่ยวหรือร่วงโรย เป็นการแสดงว่าดอกขาดคุณลักษณะในรายการนี้ แต่บางครั้งบางครั้งก็ปรากฏว่า ดอกที่หนาจนเกิดการแข็ง ผิดปรกติ ก็อาจเสียความสดใสนุ่มนวลตามธรรมชาติของดอกไม้ไปบ้างเหมือนกัน รายการ “ความหนา” นี้ มีคะแนนเต็มกำหนดไว้ ๕ คะแนน

ค. ผิวพรรณ (texture) หมายถึงความมีประกายสทไส และนุ่มนวล มีชีวิตชีวาของเนื้อกลีบ ไม่ท้าน กระต้าง แห้ง หยวบ หรือแลดูไม่รื่นนัยตา รายการนี้มีคะแนนเต็ม ๕ คะแนน

รวมคะแนนในรายการ “ลักษณะของดอก” ทั้ง ๓ รายการ เป็นคะแนนเต็ม ๑๕ คะแนน ซึ่งเป็นของขนาดดอกถึง ๑๐ คะแนน

๔. ลักษณะของช่อดอก (stem characteristics)

ในหัวข้อนี้ได้รวมเอารายการย่อยๆ ไว้ ๓ รายการด้วยกัน ช่อดอก แวนด้าเป็นส่วนหนึ่งซึ่งช่วยเสริมความงามให้กับแวนด้าที่กำลังออกดอก และดอกกำลังบานเต็มที่ แม้ว่าดอกแต่ละดอกจะงามสมบูรณ์สักเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าช่อดอกคดงอหรือบิดเบี้ยวผิดปกติ ไม่มีระเบียบ หรือก้านช่อสั้น มีดอกน้อยผิดปกติ ตามธรรมชาติของพันธุ์ไม้ชนิดนั้นๆ ก็จะต้องเอาความงามของดอกให้ลดน้อยลงไป ด้วย รายการที่อยู่ในหัวข้อนี้ คือ

ก. ก้านช่อ (habit of stem) ควรมีความสมบูรณ์ รูปทรงได้สัดส่วน ไม่คดงอหรือบิดเบี้ยว หรือแสดงลักษณะผิดปกติที่เป็นไปในทางก่อให้เกิดความไม่น่าดู โดยปรกติควรจะตั้งและเรียงขึ้นไปตามลำต้น แต่ก็ต้องมีแวนด้าบางชนิดที่มีลักษณะการเจริญของช่อดอกตามธรรมชาติออกในทิศทางด้านข้างหรือด้านนอน แต่ก็ควรจะโค้งพองาม และไม่แสดงอาการอ่อน หรือแสดงว่าทาน้ำหนักดอกไม่ไหว แวนด้าพวกสามยอดส่วนมากมักจะแสดงลักษณะช่อดอกที่ไม่ตั้งขึ้น แต่พุ่งออกทางด้านข้าง และค่อนข้างสั้น มีดอกไม่มากนัก อันเป็นลักษณะตามธรรมชาติของพันธุ์ไม้ชนิดนี้ แต่ก็ไม่ควรแสดงอาการผิดปกติ เช่น หักงอหรือบิดเบี้ยว ส่วนดอกก็อยู่ในสภาพไม่เอียงไปเอียงมา หรือกลับเอาหัวลงข้างล่าง ในรายการลักษณะก้านช่อ มีคะแนนเต็ม ๕ คะแนน

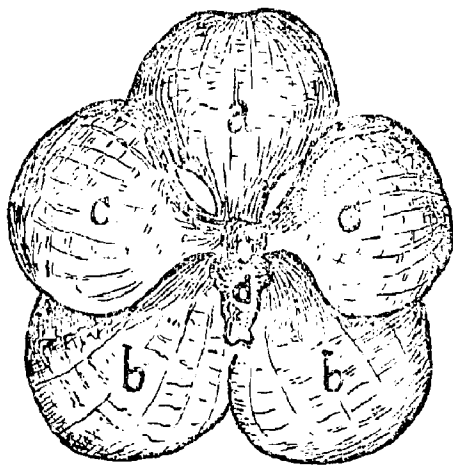
ข. ระเบียบดอกในช่อ (arrangement of flowers on stem) ดอกควรจะจัดระเบียบกันอยู่อย่างสวยงามไม่ขจัดนัยตา หากก้านช่อตั้งขึ้น ดอกที่ประดับช่อ

จะต้องเวียนขึ้นไปได้สัดส่วน และทำให้พุ่มช่อมีทรวงทรวงสม่ำเสมอเรียบร้อย และมีดอกกระจายอยู่สม่ำเสมอทั่ว ๆ ไป ดอกทุกดอกควรติดอยู่ในลักษณะปรกติ คือ เหากลีบนอกบน (dorsal sepal) ขึ้น และเว้นช่องสม่ำเสมอขึ้น ไม่เบียดกันเป็น ขางตอน หรือห่างกันเป็นขางตอนอย่างไม่เป็นระเบียบ โดยปรกติ ดอกซึ่งอยู่ใกล้ ๆ โคนช่อมักจะมีขนาดใหญ่กว่า และรองลงไปหาดอกซึ่งอยู่ปลายช่ออย่างมีระเบียบ หากเป็นช่อดอกที่มีลักษณะออกทางข้างข้าง ดอกควรจะประดับอยู่ในลักษณะหัน หน้าออกสองข้างของช่อ จึงจะแลดูไม่ข้นย่นตา และตั้งอยู่ในลักษณะปรกติเช่นกัน รายการนี้มีคะแนนเต็ม ๖ คะแนน

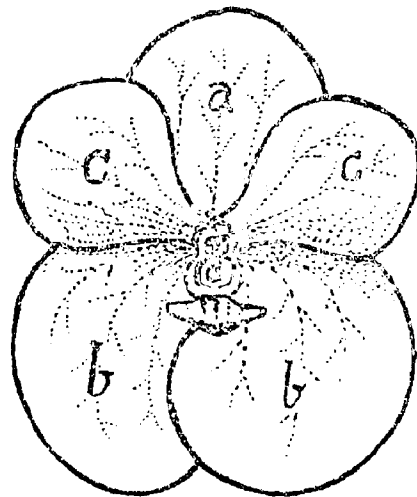
ค. จำนวนช่อดอก และ จำนวนดอกในช่อ (number of flowers on stem and floriferousness) หรืออย่างที่เรา ๆ เรียกกันว่า “ความตกล” เป็นลักษณะ หนึ่ง ไม่เฉพาะแต่กล้วยไม้เท่านั้น แม้แต่ไม้ดอกอื่น ๆ ก็จะช่วยทำให้ไม้ดอกนั้นแลดู งามและน่าตื่นตาแก่ผู้ที่ได้พบเห็น ทุกคนคงจะไม่ปฏิเสธว่า หากจะปลูกไม้ดอก ไว้ดูเล่น ก็คงจะมองหาต้นที่มีดอกมาก ๆ แต่ต้องไม่ลืมว่า การพิจารณาที่เรา กำลังกระทำอยู่นี้เป็นการคัดเลือกหาพันธุ์ดี มีลักษณะดีเด่นซึ่งเป็นลักษณะที่ดีตัว ต่อไป และอาจจะสืบทอดไปถึงลูกหลาน ลักษณะดอกคกจึงมิได้มีความสำคัญมาก ไปกว่าลักษณะของดอก สีสรรของดอก หรือฟอร์มของดอก และลักษณะดอกคกนี้ หากเลี้ยงและบำรุงรักษาให้ต้นสมบูรณ์ดี ก็อาจแสดงออกให้เห็นได้เป็นพิเศษได้ อีกด้วย คะแนนในรายการจำนวนช่อดอก และจำนวนดอกในช่อ มีคะแนนเต็ม ๔ คะแนน เมื่อรวมคะแนนเต็มในรายการ “ลักษณะของช่อดอก” ทั้ง ๓ รายการเข้า ด้วยกัน จึงเป็น ๑๔ คะแนน

เมื่อรวมคะแนน สีของดอก รูปแบบของดอก ลักษณะของดอก และลักษณะ ของช่อดอก สีหัวช่อเข้าด้วยกันเป็นขั้นสุดท้าย จึงมีคะแนนเต็ม ๑๐๐ คะแนน โดย สมบูรณ์

ภาพตัวอย่างแสดงส่วนต่างๆ ของดอกกล้วยไม้
สกุลแวนด้า

ภาพที่ ๑

ภาพที่ ๒

คำอธิบายภาพ (ภาพเขียนจากภาพถ่าย)

- ภาพที่ ๑ พญาไม้ (*Vanda coerulea* 'Sa javanich' AM. COS.) ของนายแพทย์ยังยุทธ
สัจจะวานิช
- ภาพที่ ๒ แวนด้าแซนเดอร์ยาน่า (*Vanda sanderiana*)
- กลีบนอกบน (dorsal sepal)
 - กลีบนอกคู่ข้าง (Lateral sepals)
 - กลีบใน (petals)
 - ปาก (labellum หรือ lip)

คะแนนการตัดสินกล้วยไม้
สกุลแวนด้า (Vanda)

คะแนนเต็ม

สีของดอก (Color of Flower)

สีทั่วไป (Over-all Color)

สีกลมกลืน (Harmony) 8

สีสดใสและบริสุทธิ์ (Brilliance & Purity) 8

สีหายาก (Rarity) 4

รวม 20

สีของส่วนต่าง ๆ (Parts of Flower)

กลีบนอกบน (Dorsal Sepal) 2

กลีบนอกล่าง (Lateral Sepals) 5

กลีบใน (Petals) 3

สีของปาก (Labellum) 2

รวม 12

รวม

32

รูปแบบของดอก (Form of Flower)

ทั่วไป (Over-all Form) 14

เฉพาะส่วน (Parts of Flower)

กลีบนอกบน (Dorsal Sepal) 4

กลีบนอกล่าง (Lateral Sepals) 5

กลีบใน (Petals) 4

ปาก (Labellum) 3

รวม 16

รวม

30

คะแนนเต็ม

ลักษณะของดอก (Flower Characteristics)

ขนาดของดอก (Size of Flower)	10	
ความหนา (Substance)	5	
ผิวพรรณ (Texture)	4	
รวม		19

ลักษณะของช่อดอก (Stem Characteristics)

ก้านดอก (Habit of Stem)	5	
ระเบียบดอก (Arrangement of Flowers on Stem)	6	
จำนวนดอกและจำนวนช่อดอก (Number of Flowers on Stem and Floriferousness)	8	
รวม		19

รวมคะแนน

100

หลักเกณฑ์ในการตัดสินเท่าที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้ตัดสินได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติเท่านั้น ผู้ตัดสินจำเป็นจะต้องมีความคุ้นเคยกับธรรมชาติของพันธุ์ไม้ที่จะต้องเกี่ยวข้องกับตัวนั้นคือพืช อาทิเช่น จำเป็นจะต้องรู้ว่าขนาดดอกตามธรรมชาติของกล้วยไม้ชนิดที่กำลังดูอยู่นั้นโตประมาณเท่าใด สีสรรโดยปรกติเป็นอย่างไร หากมีลักษณะที่ผิดปกติเกิดขึ้นจะได้มี โอกาสทราบว่า ผิดปรกติไปในทางที่หรือเลวอย่างไรหรือไม่ เช่น ดอกแวนต้าที่กำลังดูอยู่นั้นมีขนาดดอกใหญ่ ผิดปรกติ แต่ถ้าหากเราไม่ได้รู้จักคุ้นเคยมาก่อนว่าขนาดธรรมชาติเป็นอย่างไร เราก็อาจไม่ทราบว่า ขนาดดอกที่เห็นอยู่นั้นเป็นขนาดใหญ่ ควรจะให้คะแนนขนาดดอกสูงหรือต่ำเพียงใด นอกจากนั้น มีกล้วยไม้บางชนิด เช่น แวนต้า สามปอยขุนตาล ซึ่งขนาดดอกโดยธรรมชาติค่อนข้างย่อม ดอกไม้โตเท่าขนาดดอกปรกติของฟ้ามุ่ย หากเราจะไปถือขนาดดอกของแวนต้าฟ้ามุ่ย มาเป็นเครื่องพิจารณาแวนต้าสามปอยขุนตาลย่อมเป็นการไม่ถูกต้อง การพิจารณาลักษณะอื่น ๆ เช่น ลี ฟอร์มดอก ตลอดจนรูปร่างของช่อดอก ฯลฯ ก็ควรคำนึงถึงธรรมชาติของลักษณะของกล้วยไม้แต่ละชนิดเป็นมาตรฐานการตัดสินเช่นเดียวกัน นอกจากในบางกรณี เช่น พันธุ์ไม้ที่มนุษย์เรานำมาดัดพันธุ์และผสมพันธุ์ จนมีคุณลักษณะที่เด่นเหนือธรรมชาติ จนเป็นที่แพร่หลายแล้ว มาตรฐานการตัดสินก็ควรจะได้รับการยกระดับสูงขึ้นไปตามกาลสมัยด้วย เช่น แวนต้าแซนเคอเรียน่าป่าของฟิลิปปินส์ ซึ่งฮาไวอิน่าไปดัดพันธุ์และผสมพันธุ์ จนกระทั่งในปัจจุบันนี้ปรากฏว่า แวนต้าแซนเคอเรียน่า มีคุณลักษณะที่เด่นกว่าพันธุ์ป่ามากมาย มาตรฐานการตัดสินก็ไม่ควรจะนำเอาจากพันธุ์ป่ามาใช้ซ้ำพเจ้าหวังว่า ฟ้ามุ่ยของไทยเราในอนาคต ก็ควรจะเป็นเช่นเดียวกันกับแวนต้า แซนเคอเรียน่า

ข้อสังเกตในการให้คะแนนการตัดสิน

ถ้าหากเราจะพิจารณาการในการให้คะแนนตัดสินแวนต้า จะเห็น

ได้ว่า คะแนนเต็มในรายการย่อยรายการต่างๆ ส่วนมากไม่เท่ากัน มากมายน้อยข้างตามความสำคัญของลักษณะนั้น ๆ ที่มีส่วนรับผิดชอบในการเสริมความงามเด่นของดอกและช่อดอก อาทิเช่น ในรายการ “ขนาดของดอก” ซึ่งมีคะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน ถ้าสมมุติว่า เราจะตัดคะแนนขนาดของดอกออก ๑ คะแนน ก็จะไม่กระทบกระเทือนอะไรมากนัก เพราะ ๑ ใน ๑๐ ก็เท่ากับ ๑๐ เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ในรายการ “ผิวพรรณ” ซึ่งมีคะแนนเต็ม ๕ คะแนน หากจะตัด ๑ คะแนนเท่ากัน ก็เท่ากับ ๑ ใน ๕ หรือ ๒๕ เปอร์เซ็นต์ ซึ่งนับว่ามากมายพอๆ ดังนั้น ในการตัดคะแนนลักษณะต่างๆ ถ้าหากคิดเป็นคะแนนจริงๆ เช่น ตัด ๑ คะแนนเท่ากัน แต่คะแนนเต็มในรายการไม่เท่ากัน ผลจึงต่างกัน ในการตัดคะแนนเห็นสมควรที่จะคิดเป็นเปอร์เซ็นต์อยู่ในใจจึงจะถูกต้อง เช่นในรายการ “สีกลีบนอกบน” ซึ่งมีคะแนนเต็ม ๒ คะแนน แต่เราได้พิจารณาเห็นว่า กลีบนอกบนสีไม่ค่อยสมบูรณ์นัก เราจะต้องคิดว่า สีนั้นน้อยความงามลงไปสักกี่เปอร์เซ็นต์ ถ้าหากเราเห็นว่าควรจะต้องตัดสัก ๒๐ เปอร์เซ็นต์ ก็ควรตัดจาก ๒๐ เปอร์เซ็นต์ของคะแนนเต็ม ๒ ซึ่งเท่ากับ ๐.๔ คะแนน คงได้คะแนนสีกลีบนอกบนเป็น ๑.๖ คะแนน การตัดสินของเราจึงจะได้รับผลที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด

การตัดสินในงานประกวดหรืองานแสดงดอกไม้ ย่อมจะเป็นไปไม่ได้ที่เราจะให้คะแนนโดยละเอียดเป็นรายต้นทุก ๆ ต้น เนื่องจากการพิจารณารายละเอียดเหล่านั้น ต้องเสียเวลากับแต่ละต้นเป็นเวลานานมาก ดังนั้น คณะกรรมการตัดสินเกียรตินิยมทั้งชุดจะเป็นผู้พิจารณาร่วมกัน ในการที่จะเลือกเอาต้นซึ่งมีคุณลักษณะดีเด่น และเรียกร้องความสนใจเป็นพิเศษ ว่าน่าจะได้รับรางวัลตัดสินทางเกียรตินิยม (award judging) มาทำการตัดสินให้คะแนนโดยละเอียดเป็นรายต้นอีกครั้งหนึ่ง แต่ถ้าเป็นการตัดสินพิเศษ เช่น การตัดสินประจำเดือน โดยปรกติมักมีต้นไม้มากนัก และเจ้าของต้นไม้ที่นำต้นไม้มาขอรับการตัดสิน มักจะพิจารณาต้นไม้ของตนมาขึ้นหนึ่งก่อนแล้ว จึงไม่สู้เป็นการยากลำบากสำหรับกรรมการเท่าใดนัก

บางครั้งบางคราวที่มีการชุมนุมสมาชิกประจำเดือนของสมาคม ฯ โดย เฉพาะอย่างยิ่งในสมาคมกล้วยไม้ ต่างประเทศทั่ว ๆ ไป มีสมาชิกริมนำกล้วยไม้ ของตนเข้าไปร่วมแสดง โดยนำไปตั้งไว้บนโต๊ะซึ่งสมาคมจัดไว้ให้ โดยไม่มีการคัก ลิน ความมุ่งหมายที่กระทำเช่นนั้น ก็เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อให้เพื่อน สมาชิกได้แลกเปลี่ยนชมกล้วยไม้ซึ่งกันและกัน บางครั้งก็จะเชิญผู้ชำนาญการหรือ ผู้ที่สมาชิกเห็นสมควร ให้กล่าววิจารณ์ลักษณะของกล้วยไม้เหล่านั้น วิธีการนี้ นิยมปฏิบัติกันมากในต่างประเทศ และมักจะนำเอาผลการวิจารณ์ไปลงในข่าวสาร กล้วยไม้ของสมาคม แต่ในประเทศไทยไม่มีใครมีใครสนใจเรื่องนี้ ส่วนมากถ้าจะ ยกต้นไม้มานี้ ก็มักจะต้องถึงขนาดที่จะขอรับการตัดสินกันเลยทีเดียว วงการจึงไม่ ใครจะครึกครื้นและสังคมของสมาชิกในสมาคม จึงไม่เกิดเท่าที่ต่างประเทศเป็นอยู่

หลักเกณฑ์และข้อคิดเห็นที่ข้าพเจ้าได้บรรยายไว้ในหนังสือเล่มนี้ คง จะเป็นแนวทางให้ท่านผู้สนใจได้นำไปใช้ประโยชน์ได้บ้าง และถ้าหากได้มีการฝึก ข้อมการปฏิบัติประกอบกันไปด้วยเสมอ ๆ ก็คงจะได้เกิดความชำนาญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ตามลำดับ ในที่สุด ความชำนาญโดยมีพื้นฐานความรู้ของหลังของท่านก็จะ กลายเป็นความเคยชิน และ การคุณลักษณะหรือการตัดสินใจที่ ไม่ประเวทน์ของท่าน ก็อาจไม่จำเป็นต้องให้คะแนนลงไปถึงรายละเอียดปลีกย่อย ท่านอาจจะพิจารณา แต่เพียงว่า คะแนนเต็มของสีดอกเป็น ๓๒ คะแนน ควรจะให้คะแนนกี่คะแนน คะแนนเต็มฟอร์มดอก ๓๐ คะแนน ควรจะให้กี่คะแนน ฯลฯ สมมุติว่า สีกลีบ นอกบน สีกลีบในและสีปาก มีกำหนดหรืออย่างสิ่งที่ทำให้ท่านเกิดความไม่พอใจบ้าง ก็พิจารณารวม ๆ ว่า ในรายการของสีดอกทั้งหมด จะตัดคะแนนกี่เปอร์เซ็นต์ จะ ช่วยให้การตัดสินรวดเร็วขึ้นอีกมาก แต่จะปฏิบัติเช่นนั้นได้ ท่านจำเป็นจะต้องมี ความชำนาญและมีพื้นฐานความรู้ในคะแนนของรายละเอียดปลีกย่อยเป็นอย่างดีแล้ว